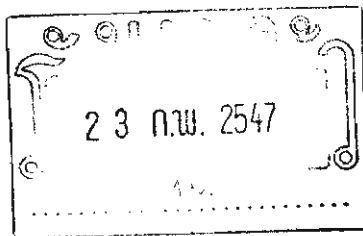

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม
ชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา
(ระยะที่ 1)

โดย
นายสามารถ สมจิตต์ และคณะ

31 มกราคม 2547

สัญญาเลขที่ RGD 45 S0014

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม

ชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

(ระยะที่ 1)

คณะทีมวิจัย

นายสมมารณ สมจิตต์

นายอุทัย คุ่มพร้อม

นายเกรียงไกร ชูทิพย์

นายทวัตร มีนวล

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

คำนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลกระ อำเภอบัวชุม จังหวัดพังงา ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาค (สกว.) เพื่อมุ่งหวังจะพัฒนาระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาของชุมชนเช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ปัญหาการสูญเสียอัตลักษณ์ ความเป็นชุมชนท้องถิ่น ปัญหาความยากจน จากการทำงานที่ผ่านมาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนนั้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นเป็นหลัก ชุมชนนางย่อนก็เป็นชุมชนหนึ่งที่นำเอาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาแก้ปัญหาของชุมชนที่ต้องการนำเสนอแนวคิดกระบวนการ การจัดการท่องเที่ยวแบบก่อให้เกิดในชุมชน ทีมวิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำให้เห็นรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย และใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการ ท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

ท้ายสุดทีมวิจัย ขอขอบคุณทุกๆ ส่วนที่ให้ความร่วมมือ ให้ข้อมูล อำนวยความสะดวก ให้กับทีม รวมถึงทีมพี่เลี้ยงที่คอยแนะนำให้กำลังใจและออกแรงผลักดันอย่างเต็มที่มาโดยตลอด เพื่อน้องที่เอื้อเฟื้อประสบการณ์ในการดูงาน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้มีกระบวนการพัฒนาตัวเองให้ทันกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน

นายสมมาตร สมจิตต์

หัวหน้าโครงการ

วันที่ 31 มกราคม 2547

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
กว่าจะมาเป็นงานวิจัยชาวบ้าน	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	3
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน	5
บทที่ 4 ผลการศึกษา	11
เปิดตำนานเมืองนางย่อน	11
ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ของดีที่รอการค้นพบของนางย่อน	16
สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในอดีต	23
เยือนกรุงชิง ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้	26
แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านนางย่อน	34
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	37
บทส่งท้าย ระหว่างทางการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	37
ภาคผนวก	40
ชื่อ-ประวัติทีมวิจัย	40

บทที่ 1 บทนำ

โครงการแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา ระยะที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญ

ชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางพาราและสวนผลไม้ สภาพทำเลที่ตั้งของชุมชนบ้านนางย่อนค่อนข้างมีความโดดเด่น เนื่องจากด้านหน้าติดทะเล ด้านหลังติดภูเขา มีสายน้ำไหลจากภูเขาลงสู่ทะเลตลอดปี และมีน้ำตกอยู่ใกล้แหล่งชุมชน โดยแหล่งชุมชนจะอยู่บริเวณสองฟากฝั่งสายน้ำ(คลองนางย่อน) และด้วยสภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุก ทำให้สภาพป่าไม้บ้านนางย่อนค่อนข้างมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีกล้วยไม้ขึ้นอยู่หลายชนิด และมีป่าชายเลนที่มีต้นไม้นานาพันธุ์ขึ้นเป็นบริเวณกว้างติดทะเลอันดามัน อุดมไปด้วยหอยหวานที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังมีการค้นพบแหล่งลูกปัดหิน พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ แผ่นหินแกะสลัก รวมทั้งโบราณวัตถุต่างๆ ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด

ด้วยศักยภาพความพร้อมในด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนจึงได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการจัดการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน โดยมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้น เช่น จัดทำศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว จัดทำแผ่นพับและเว็บไซต์เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยว แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน จึงทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่องและไม่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ทางชุมชนจึงเห็นควรให้มีการทบทวนและกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น พร้อมกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มีความเหมาะสมและยั่งยืนสืบไป

คำถามวิจัย

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพชุมชนและทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านนางย่อน
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
3. เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านนางย่อน

สถานที่ดำเนินการ

1. บ้านทุ่งนา บ้านแสงทอง บ้านกลาง บ้านทุ่งมะเดื่อ ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา
2. บ้านทุ่งรัก(บ้านบางแดด) ตำบลแม่นางขาว อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

วิธีการดำเนินงาน

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนในด้านต่างๆ โดยการพูดคุย/สัมภาษณ์ และค้นหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสำรวจรายละเอียดแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน โดยการสำรวจพื้นที่ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาในชุมชนโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และเสริมสร้างองค์ความรู้ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ศึกษาดูงานประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ
5. จัดเวทีประชุมวิเคราะห์แลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากการดูงานและปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนบ้านนางย่อน
6. จัดเวทีประชุมเพื่อร่วมกันกำหนดรายละเอียดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านนางย่อนเพื่อวางแผนในระยะที่ 2

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนบ้านนางย่อนที่สำคัญด้านต่างๆ ได้แก่
 - ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคลองนางย่อนและวัดนางย่อน
 - ลักษณะสถานที่ โบราณวัตถุ แหล่งลูกปัดหิน และชุมชนเมือง
 - พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านนางย่อน
 - วิถีชีวิตและสภาพชุมชน
2. ได้ข้อมูลแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนางย่อน
 - ได้ข้อมูลเนื้อหา เรื่องราวแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางประวัติศาสตร์
 - ได้แผนที่แหล่งท่องเที่ยวชุมชน
3. ทราบสถานการณ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. ทราบประสบการณ์ คักยภาพและความเข้าใจของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงที่ผ่านมา
5. ได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากพื้นที่ศึกษาดูงาน
6. ได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะนำไปทดลองปฏิบัติในช่วงต่อไป

บทที่ 2. กว่าจะเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ชุมชนนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ ทะเล พื้นที่เป็นจุดผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวหมู่เกาะสุรินทร์และหมู่เกาะสิมิลัน เพราะมีท่าเรือและที่ทำการอุทยานแห่งชาติอยู่ในอำเภอคุระบุรี การจัดการท่องเที่ยวมักจะทำในรูปแบบของบริษัท โดยมีผู้ประกอบการดำเนินการติดต่อลูกค้าเอง ตลอดจนสร้างที่พัก บังกะโล ขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนางย่อน อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ทีมวิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งยังไม่มีใครเข้ามาดำเนินการ และอยากให้พื้นที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนเองด้วย ได้หันมาสนใจวางแผนรักษาทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่และใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รวมถึงการมีรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง

โครงการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลกะปง อำเภอกะปง จังหวัดพังงา ถือว่าเป็นโครงการที่สามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยให้กับโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมชุมชนนางย่อนได้ เพราะมีลักษณะพื้นที่คล้ายคลึงกัน และมีกระบวนการทำงานที่เหมือนกัน

อีกทั้งจังหวัดพังงาเป็นจังหวัดมีนโยบายในการพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศชั้นนำในเอเชีย จึงจำเป็นต้องศึกษา วิเคราะห์ สำรวจ สถานที่ ทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมาของชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนอยู่ในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่จะต้องนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

ช่วงเวลามากกว่าสามเดือนที่ทีมวิจัย “โครงการแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนางย่อน ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา” ต้องมานั่งพัฒนาโครงการร่วมกับผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา เริ่มตั้งแต่การหาประเด็นที่ทีมสนใจและคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน การตั้งโจทย์ ตลอดจนขั้นตอน กระบวนการ วิธีการต่างๆ ของการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ จนกระทั่งส่งโครงการให้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาคพิจารณา แต่กระนั้นทีมวิจัยแต่ละคนก็ยังไม่มีความมั่นใจว่าจะทำได้ เพราะความรู้สึของแต่ละคนในทีมที่มีอาชีพหลักเป็นชาวนานั้น ตั้งคำถามเป็นปมอยู่ในใจตลอดเวลาว่า “ชาวบ้านอย่างพวกเราจะทำงานวิจัยได้อย่างไร”

ต่อมาเมื่อโครงการผ่านการพิจารณาและได้รับการอนุมัติแล้ว ทีมวิจัยได้ไปร่วมกิจกรรมเวทีต่างๆ ที่มีการจัดขึ้น ทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสัมมนา การอบรมเทคนิคการทำวิจัยต่างๆ ทำให้ได้เรียนรู้มากขึ้น เป็นการสร้างกำลังใจและความมั่นใจให้กับทีมงานเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ โดยเฉพาะเมื่อผู้ประสานงานภาคได้เน้นกับพวกเราตลอดถึงประเด็นที่ว่าทาง สกว.สำนักงานภาค มิได้คิดว่าจะต้อง

ให้งานวิจัยออกมาดีเลิศสมบูรณ์ แต่ต้องการให้งานวิจัยเป็นเครื่องมือให้คนทำงานได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นมาจากกระบวนการ ขั้นตอนที่ดำเนินการพร้อมๆ กับชุมชน

ยิ่งเมื่อได้ลงมือปฏิบัติจริงๆ นักวิจัยชาวบ้านอย่างพวกเราจึงพบว่าการทำงานกับชุมชนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ อย่างที่คิดกัน โดยเฉพาะแรกๆ ที่ต้องอธิบายทำความเข้าใจกับชุมชนว่าพวกเรากำลังทำอะไรอยู่ ซึ่งในข้อเท็จจริงคำว่า “งานวิจัย” สำหรับชาวบ้านเป็นเรื่องที่อยู่ไกลเกินไป เป็นเรื่องของนักวิชาการ นักวิจัย ส่วนใหญ่แทบจะไม่เคยรับรู้กันมาก่อน มีเรื่องที่ทำให้ทีมวิจัยกลืนไม่เข้าคายไม่ออกก็คือว่า เมื่อเราไปอธิบายให้บางคนฟังถึงโครงการที่พวกเราจะทำการศึกษา อธิบายถึงกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ทั้งหมดที่ทีมงานจะทำเมื่ออธิบายจบ คำถามที่ผู้ฟังถามย้อนกลับมาคือ “จะทำบังกะโลกกันหรือ ทำเมื่อไรก็บอกด้วยจะขอทำด้วยสักหลัง” นี่เป็นเพียงตัวอย่างเล็กน้อยที่ทีมวิจัยประสบมากับตัวเอง แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความตั้งใจของทีมลดถอยลงแต่อย่างใด

ผ่านขั้นตอนต่างๆ มาได้ด้วยความสำเร็จ(ตามที่คิดไว้)นัก สิ่งที่ทีมวิจัยได้รับจากงานนี้มากกว่าข้อมูลหรือผลที่คาดว่าจะได้รับตามโครงการแล้วก็คือ ประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่พบเจอระหว่างทางการทำงาน ซึ่งจะเป็นประเด็นในการที่ทีมวิจัยจะนำไปเตรียมตัวให้พร้อมรับกับปัญหามากขึ้นกว่าเดิมในการทำงานต่อไปในอนาคต

และประการสุดท้ายที่สำคัญที่สุดและเหนือยมากที่สุดในกระบวนการวิจัยนี้(สำหรับทีมวิจัย) ก็คือ เรื่องของการเขียนรายงาน ซึ่งเราแต่ละคนไม่มีประสบการณ์ และก็ไม่รู้ด้วยว่าควรจะเขียนอย่างไร ไม่ใช่เรื่องของการไม่มีข้อมูล แต่ไม่รู้ว่าจะเอาข้อมูลจำนวนมากที่ได้มานั้น มาเรียงร้อยกันอย่างไรจึงจะออกมาเป็นงานวิจัย ที่นอกจากจะต้องส่งให้ทาง สกว.สำนักงานภาคพิจารณาแล้ว ตามความตั้งใจส่วนตัวของทีมวิจัยคือ ต้องการที่จะนำข้อมูลที่เรานำนั้นมาเผยแพร่ให้ชาวบ้านธรรมดาในชุมชนอ่านแล้วเข้าใจ เรื่อง ถึงสิ่งที่พวกเราต้องการจะสื่อให้เห็น เพราะข้อมูลแทบจะทุกส่วนในรายงานนี้ เป็นข้อมูลของชุมชนเองโดยตรงที่เราใช้วิธีการกระบวนการการวิจัยไประดมออกมา

บทที่ 3 กระบวนการดำเนินงาน

กิจกรรมที่1 ศึกษาเรียนรู้สภาพชุมชนและทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านนางย่อน

กิจกรรมที่ 1.1ศึกษาเรียนรู้สภาพชุมชนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ

สถานที่ ชุมชนบ้านนางย่อน

อุปกรณ์ เทปอัดเสียง คลิปเทป ปากกา ดินสอ กระดาษ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย และกลุ่มเป้าหมายที่จะสัมภาษณ์/พูดคุย

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนด้านต่าง ๆ

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
1.กำหนดประเด็นและตัวบุคคลที่จะสัมภาษณ์/พูดคุย	- ช่วยกันระดมความคิดเห็นประเด็นคำถามที่จะสอบถามจากผู้รู้ - กำหนดตัวบุคคลที่จะสัมภาษณ์
2.กำหนดวันเวลาที่จะสัมภาษณ์/พูดคุย	- ประสานกับตัวบุคคลที่รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน
3.สัมภาษณ์/พูดคุย	- คุยให้ตรงประเด็นที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้วิธีช่วยกันถามคำถามหลักๆ ที่เตรียมไว้และคำถามที่สอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการรับรู้ - ใช้บรรยากาศที่เป็นกันเอง - อัดเทป
4.สรุปเนื้อหา	- ถอดเทปการสัมภาษณ์ - ทีมวิจัยช่วยกันสรุปตามประเด็นที่เตรียมวางแผนไว้

ผลที่ได้รับ

- ความเป็นมาของวัดนางย่อน และชุมชนบ้านนางย่อนในอดีตรวมทั้งการตั้งถิ่นฐาน
- ได้ทราบประวัติเรื่องการทำเหมืองแร่ภายในบริเวณชุมชน และเป็นประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งที่สำคัญของชุมชนบ้านนางย่อนทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน
- พัฒนาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านนางย่อน ตั้งแต่ยุคเริ่มต้น พัฒนาการของชุมชนจนมาถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งเรื่องราวด้านวัฒนธรรมที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน
- การทำมาหากินและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านนางย่อนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

กิจกรรม1.2 ค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน

สถานที่ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ คุระบุรี อำเภอตะกั่วป่า

อุปกรณ์ สมุด ดินสอ ปากกา กระดาษ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนด้านต่าง ๆ

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
1. ค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุด อ.ตะกั่วป่า ห้องสมุด อ.คุระบุรี และหนังสือที่ผู้เก่า ๆ เก็บไว้	- ค้นหา - จัดบันทึก - ถ่ายเอกสาร
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา	- พุดคุยในทีมวิจัยว่าจะใช้เนื้อหาส่วนไหนอย่างไร เพื่อจะได้นำมาเขียนในรายงาน
3. สรุป	- ได้เนื้อหาเฉพาะจุดที่จะใช้ในรายงาน

ผลที่ได้รับ

- ได้ข้อมูลความเป็นมาของชุมชนบ้านนางย่อน
- ประวัติศาสตร์ความเชื่อมโยงกับเมืองตะโกลา
- ที่มาของลูกปัดโบราณ

กิจกรรมที่ 1.3 ศึกษาสำรวจรายละเอียดแหล่งทรัพยากรที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว

อุปกรณ์ กล้องถ่ายรูป ฟลิ้ม ปากกา ดินสอ สมุด

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นายสมมารต สมจิตต์

นายอุทัย คุ่มพร้อม

นายเกรียงไกร ชูทิพย์

นายทวัตร มั่นวล

วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจรายละเอียดทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนางย่อน

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
1. กำหนดจุดที่จะสำรวจและวันที่จะสำรวจและเตรียมความพร้อม	- ช่วยกันระดมความคิดเห็นถึงจุดที่จะไปสำรวจ วิธีการไป ใช้อะไรใช้เส้นทางไหนจึงจะสะดวกรวดเร็ว - เตรียมวางแผนการเดินทาง เตรียมพาหนะ
2. ออกสำรวจ	- แต่งกายให้พร้อมสำหรับการสำรวจ - อุปกรณ์ มีดเดินป่า มีดพรวน อุปกรณ์กล้องบันทึกภาพ ฯ - อาหารกินระหว่างทาง
3. เก็บรายละเอียดเส้นทางและข้อมูลแหล่งทรัพยากร	- เขียนแผนที่ร่างเส้นทางที่ได้สำรวจ พร้อมระบุรายละเอียดของแหล่งที่น่าสนใจต่างๆ เช่น น้ำตก วังน้ำ จุดเด่นและระยะทาง ความยากง่ายในการไป - ถ่ายภาพเส้นทาง, ทั้งภาพนิ่งและวิดีโอ

ผลที่ได้รับ

- ได้ข้อมูล และภาพถ่ายของแหล่งทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้ถูกเปิดเผย
- ได้แผนที่ร่างเส้นทางแหล่งทรัพยากรในท่องเที่ยวของชุมชน
- ได้แหล่งทรัพยากรที่จะถ่ายทำ CD เพื่อใช้ในการเผยแพร่โครงการต่อไป

กิจกรรม 1.4 ถ่ายวีดิทัศน์ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

สถานที่ ชุมชนคลองนางย่อน

อุปกรณ์ กล้องวีดิทัศน์ และม้วนวีดิทัศน์

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนและบุคคลภายนอก

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
1.เตรียมความพร้อมต่าง ๆ	- พยายามรถ.เรือ - อุปกรณ์ที่จะใช้
2.เดินทางไปยังพื้นที่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ	- นั่งรถ - นั่งเรือ - เดินเท้า
3.บันทึกภาพตามจุดที่มีความสำคัญ	- ถ่ายวีดิทัศน์
4.อัดจากวีดิทัศน์ลงในแผ่น CD	- จำผู้เชี่ยวชาญ

ผลที่ได้รับ

- ได้ภาพถ่ายของแหล่งทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในบริเวณชุมชน และเมื่อนำมาเผยแพร่ทำให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวมากขึ้นว่าบ้านตัวเองยังมีของดีอยู่
- มีสื่อที่เคลื่อนไหวได้ในการนำเสนอชุมชนและบุคลากรภายนอกให้รู้จักบ้านนางย่อนมากขึ้น

กิจกรรมที่ 1.5 จัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์/ความคิดเห็น

สถานที่ ศูนย์ประสานการวิจัยฯ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมผู้อาวุโสในชุมชน , ทีมวิจัย, ทีมที่เลี้ยง

วัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มานำเสนอ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
-ทีมวิจัยบอกจุดประสงค์ของกิจกรรม	-หัวหน้าโครงการนำเสนอ
-ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนซึ่งได้สรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์	-ทีมวิจัยนำเสนอ ผลหรือข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน
-แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	-ให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น อภิปรายเสริมหรือช่วยปรับเรื่องราวให้ถูกต้อง กระชับขึ้น เป็นการตรวจสอบข้อมูลไปด้วยในตัวโดยผู้รู้หลายๆ คนช่วยกัน

-ผู้เข้าร่วมกิจกรรมช่วยกันสรุปเนื้อหา	-บันทึกโดยทีมวิจัย
---------------------------------------	--------------------

ผลที่ได้รับจากกิจกรรม

- ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้อาวุโสของชุมชน
- เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พูดคุยมาสังเคราะห์อีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด
- ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ที่จะสามารถใช้ในการเผยแพร่ในเรื่องของประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านนางย่อนต่อไปได้ จากแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้

กิจกรรมที่ 2 ศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

กิจกรรมที่ 2.1 จัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมสร้างองค์ความรู้ประสบการณ์ท้องถิ่นเชิงนิเวศ

สถานที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา

อุปกรณ์ เอกสารประกอบ สมุด ปากกา ปากกาเมจิก กระดาษบรูฟ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มสนใจ

วัตถุประสงค์ นำเสนอผลการศึกษาชุมชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่นเชิงนิเวศ

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
-ทีมวิจัยบอกจุดประสงค์ของกิจกรรม	- ทีมวิจัยนำเสนอผลการศึกษาในชุมชน
-ศึกษาเอกสารประกอบผลการศึกษาชุมชน	- แจกเอกสารข้อมูลประกอบที่จัดทำไว้และร่วมกันวิเคราะห์ผลประโยชน์และผลกระทบที่มีต่อชุมชน
-แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่นเชิงนิเวศ	- ให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ/ประสบการณ์ด้านท่องเที่ยวที่เจอมา
-วิทยากรช่วยสรุปเนื้อหา	- ให้ผู้เข้าร่วมเติมเต็มวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - สรุป/จดบันทึก

ผลที่ได้รับ

- ผู้เข้าร่วมได้รู้จักโครงการวิจัยมากขึ้น
- ผู้เข้าร่วมได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ได้ข้อมูลเรื่องสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของนางย่อน จากหลายๆ ส่วนของชุมชน

กิจกรรมที่ 2.2 ศึกษาฐานพื้นที่กรูงชิง/ศิรังค์ จ. นครศรีธรรมราช บ้านถ้ำผิง จ. สุราษฎร์ธานี

สถานที่ ชุมชนกรูงชิง ชุมชนศิรังค์ ชุมชนถ้ำผิง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย, ชุมชนวังลุง, ชุมชนกรูงชิง, ชุมชนถ้ำผิง, พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ถิ่นจังหวัดพังงา

วัตถุประสงค์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากชุมชนที่มีการพัฒนาแล้วไปยังชุมชนที่กำลังเริ่มต้น

ขั้นตอน / กระบวนการ	เทคนิค / วิธีการ
- เตรียมทีมวิจัย/เลือกสถานที่	- ระดมสมองกำหนดแนวทางในการเก็บข้อมูล
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ท่องเที่ยวจากพื้นที่	- ท่องเที่ยวโดยการจัดการ องค์กรชุมชนหรือผู้ประกอบการสังเกต, สัมภาษณ์, สอบถาม
- วิเคราะห์ผลจากการศึกษาดูงาน	- ทุกคนช่วยกันตั้งคำถาม, เปรียบเทียบกับพื้นที่ตนเอง แล้วสรุป/จดบันทึก

ผลที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

- ได้เรียนรู้ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากชุมชนที่มีการพัฒนาและชุมชนที่กำลังเริ่มต้น พร้อมทั้งได้ทราบแนวทางของชุมชนที่จะดำเนินการแล้วซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับโครงการนางยอนได้

กิจกรรมที่ 3 กำหนดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม

กิจกรรมที่ 3.1 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวจากการศึกษาดูงาน

สถานที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา

อุปกรณ์ เอกสารประกอบ สมุด ปากกา ปากกาเมจิก กระดาษขรุขระ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มสนใจ

วัตถุประสงค์ วิเคราะห์การศึกษาดูงานและปรับใช้

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
- นำเสนอผลจากการศึกษาดูงาน	- แจกเอกสารที่ได้ทำการสรุป/วิเคราะห์ให้ทุกคนทราบ
- ร่วมกันหาแนวทางที่จะนำมาใช้กับโครงการนางยอน	- ระดมสมอง - สรุปแนวทางที่ได้จากการศึกษาดูงาน

ผลที่ได้รับ

- ได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากพื้นที่ศึกษาดูงาน

กิจกรรมที่ 3.2 จัดเวทีหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในการปฏิบัติต่อไป

สถานที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา

อุปกรณ์ เอกสารประกอบ สมุด ปากกา ปากกาเมจิก กระดาษขรุขระ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทีมวิจัย อบต. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มสนใจ

วัตถุประสงค์ กำหนดแนวทางการดำเนินงานช่วงต่อไป

ขั้นตอน/กระบวนการ	เทคนิค/วิธีการ
นำเสนอโครงการวิจัยที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมด	- แจกสรุปรายงาน
หาแนวทางที่จะดำเนินการต่อไปโดยเอาแนวทางจาก การศึกษาดูงานมาผสมด้วย	- ระดมสมองโดยให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น และช่วยกันสรุป

ผลที่ได้รับ

- ได้แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะนำไปทดลองปฏิบัติในช่วงต่อไป

ทีมวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ตั้งไว้เพื่อให้การทำงานสะดวกและต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการ โดยแบ่งการทำงานเป็นช่วงๆ ช่วงแรกสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ให้ชุมชนได้รับรู้ว่าตอนนี้กำลังทำอะไรอยู่ เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานต่อสาเหตุที่คิดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้นมาเพื่อต้องการหาทางออกเพิ่มขึ้นในการสร้างรายได้ให้เกิดกับชุมชน และต้องการให้มีการจัดการท่องเที่ยวบนบกบ้าง เพราะมีสถานที่แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกโบราณ บะเพราท้องถิ่น ที่น่าสนใจรวมทั้งคนในชุมชนต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

กระบวนการการดำเนินงานถูกกำหนดขึ้นในช่วงที่ 2 ตามกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ พูดคุย แลกเปลี่ยน ค้นหาจากเอกสาร สอบถามจากผู้รู้ สำรวจพื้นที่ แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถแล้วมาร่วมกันตรวจสอบ ถอดบทเรียนกิจกรรมที่ดำเนินการไปทั้งหมด

ช่วงที่ 3 ร่วมกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาทั้งหมด ซึ่งมีปัญหาที่สำคัญต่อกระบวนการวิจัยในส่วนของ การจัดเวทีเพราะกระบวนการในการดึงคนเข้ามามีส่วนร่วมยังไม่เข้มข้น ผู้นำไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ข้อมูลที่ได้ก็แคบเกินไป ทีมวิจัยมีปัญหारेื่องเวลา แต่ก็ช่วยกันระดมแก้ปัญหาเบื้องต้นโดยดึงเอาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วม ก็สามารถแก้ปัญหาไปได้อีกระดับหนึ่ง ส่วนวิธีการเข้าถึงข้อมูลโดยกำหนดหัวข้อประเด็นให้ชัดเจน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ผู้รู้แหล่งข้อมูลที่อยู่กับที่และเคลื่อนที่ กำหนดเครื่องมือที่เหมาะสมต่อสถานการณ์และเติมเต็มข้อมูลและวิธีการอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย

เปิดตำนานเมืองนางย่อน

“เมืองคุระ” บันทึกประวัติศาสตร์จากสุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์

บ้านนางย่อน¹ เป็นชื่อเรียกชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณสองฝั่งของคลองนางย่อนซึ่งเดิมเป็นลำคลองขนาดใหญ่ไหลลงมาจากเทือกเขามลลาวและเทือกเขาแม่ยาย ปัจจุบันชุมชนนี้ใหญ่ขึ้นจนถูกยกฐานะให้เป็น อำเภอคุระบุรี แต่ประชาชนทั่วไปในแถบจังหวัดใกล้เคียงยังเรียกกันติดปากว่านางย่อน ความเป็นมาของชุมชนแห่งนี้เท่าที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้สืบค้นนั้น ในเบื้องต้นพบว่า

เมืองคุระ ได้ปรากฏชื่ออยู่ในประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยในฐานะเป็นเมืองลูกของเมืองตะกั่วป่ามีรายละเอียดว่า “เมืองตะกั่วป่ามีฐานะเป็นหัวเมืองขึ้นอยู่กับเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งมีฐานะเป็นแคว้นหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งในสมัยสุโขทัยเมืองตะกั่วป่าเป็นเมืองใหญ่ด้วยเหตุที่มีแร่ดีบุกเป็นสินค้าสำคัญ จึงได้แยกออกไปตั้งเป็นเมืองเล็กๆ ขึ้นกับเมืองตะกั่วป่าอีกหลายเมืองคือ เมืองตะกั่วทุ่ง ซึ่งไปตั้งเมืองอยู่ที่ชายทะเลลงไปทางใต้ มีพื้นที่เป็นทุ่งราบ(คือแถบบ้านบางคลี อ.ท้ายเหมือง จ.พังงาปัจจุบัน) อันเป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยแร่ดีบุกเช่นเดียวกัน จึงเรียกว่าเมืองตะกั่วทุ่งเพื่อให้อยู่กับเมืองตะกั่วป่า เมืองกรากหรือเมืองกระซึ่งย้ายไปจากปากน้ำตะกั่วป่า(เมืองนี้โบราณเขียน กราก หรือ กัระ จึงกลายเป็นเกาะรา หรือเกาะระอยู่ในปัจจุบัน) เมืองคุระซึ่งอาจจะแยกออกจากเมืองกระบนเกาะระมาตั้งอยู่บนฝั่ง(ต.คุระ ก.คุระบุรี อ.ตะกั่วป่า) ซึ่งก็มีความหมายเช่นเดียวกันว่าเมืองปากน้ำ(คุระก็เพี้ยนมาจากกระ)”²

แต่เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ปรากฏในหลักฐานเบื้องต้นนี้เป็นประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นมานานกว่า 700 ปี ประกอบกับการที่ไม่สามารถสืบค้นหลักฐานที่ต่อเนื่องมาเพิ่มเติมได้ ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่า เมืองคุระที่กล่าวถึงในสมัยสุโขทัยกับเมืองคุระบุรีในปัจจุบันหรือชุมชนบ้านนางย่อนมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันหรือไม่ ? อย่างไร ? ซึ่งเป็นเรื่องที่นักประวัติศาสตร์จะต้องทำหน้าที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงกันต่อไป เพราะเกินความสามารถของนักวิจัยชาวบ้านอย่างที่มิวิจัยจะทำได้

อย่างไรก็ตามเมืองคุระ ก็ปรากฏชื่อขึ้นอีกครั้งหนึ่งในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จากจดหมายเหตุสงครามเก้าทัพ ที่พม่ายกทัพมาตีหัวเมืองภาคใต้ใน พ.ศ.2328 และอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งสุดท้ายที่พม่ารบกับไทยใน พ.ศ.2352 โดยทัพพม่าส่วนใหญ่ที่แยกเข้าตีหัวเมืองทางฝั่งทะเลตะวันตก จัดกำลังพลเป็นกองทัพรือ และเมืองคุระซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในสมัยนั้น ที่ถูกกำลังพลส่วนหนึ่งเดินทัพแยกเข้าคลอง

¹ ชุมชนบ้านนางย่อนในความหมายของโครงการวิจัยนี้เป็นชื่อเรียกรวมๆ ของหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนสองฝั่งคลองนางย่อน ซึ่งประกอบด้วย หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 ของตำบลคุระ และหมู่ที่ 6 ของตำบลแม่นางขาว อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

² สุณัย ราชกันธารักษ์, ภูเก็ต, พ.ศ.2518, “เมืองดักโกละ” หน้า 39-74

นางย่อน แล้วได้บุกตะลุยตีบรรดาหัวเมืองเล็กๆ เผาผลาญบ้านเรือน กวาดต้อนผู้คนบริพัตรสมบัติ ะเรื่อยไปตั้งแต่เมืองคุระ เมืองคุรอด ไปจนถึงเมืองตะโกลา หรือตะกั่วป่า ฯลฯ

จึงทำให้เมืองคุระต้องถูกทำลายจากทัพพม่าถึงสองครั้ง เมืองคุระบุรีในสมัยนั้นสันนิษฐานว่าตั้ง อยู่บริเวณระหว่าง คลองบางโร กับคลองปลาขึ้นในช่วงที่ชาวบ้านเรียกว่า ปราบนก ปัจจุบันเป็นส่วนผล ไม้ของชาวบ้านหมดแล้ว ในบริเวณที่กล่าวนี้ได้พบในบริเวณเหมืองทอง และตามชายโคกซึ่งติดกับชาย คลองนางย่อน³ มีร่องรอยของการก่อสร้างเป็นลักษณะของผนังกั้นดินพรางรวมทั้งร่องรอยของบ่อน้ำ บริเวณขนาดใหญ่ที่ก่อด้วยหินทั้งหมด ปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่สวนของชาวบ้านหมดแล้ว

ตำนานท้องถิ่น

ขณะเดียวกันในส่วนของตำนานหรือเรื่องเล่าในเชิงประวัติศาสตร์การก่อสร้างสร้างเมืองของชุมชนนางย่อนเอง ก็มีเรื่องเล่าสืบต่อมาจากบรรพบุรุษเช่นกัน โดยที่มิจัยได้ไปสัมภาษณ์คุณลุงประยงค์ รุ่งเรือง ผู้อาวุโสของชุมชนนางย่อน ลุงประยงค์เล่าให้ฟังอย่างภาคภูมิใจว่า

เมื่อประมาณ พ.ศ.2328 “หลวงชัย” บรรพบุรุษของลุง ได้พาข้าทาสบริวารและช้างจำนวนหนึ่ง เดินทางมาจาก บ้านพรุไทย (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี) มาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมคลองนางย่อนซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการก่อสร้างเมือง ใกล้่น้ำสะดวกกับการเดินทางซึ่งก็คือ บริเวณที่ตั้งวัดนางย่อนปัจจุบัน และตั้งบ้านชื่อตามชื่อคลองว่า “บ้านนางย่อน” โดยหลวงชัยเป็นนายบ้านคนแรก ขณะนั้นบริเวณที่ตั้งชุมชนยังมีสภาพเป็นป่าดงดิบสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย เมื่อตั้งบ้านเรือนแล้ว ก็ได้จับช้างป่ามาทำการฝึกหัดไว้สำหรับใช้ชักลากไม้ บรรทุกสัมภาระสิ่งของและใช้เป็นพาหนะสำหรับการเดินทาง โดยที่หลวงชัยเองเป็นผู้ฝึกหัดช้างเรียกว่า “ครูหมอช้าง” บริเวณที่ใช้เป็นสถานที่ฝึกหัดช้างเรียกว่า “วังเสือ” ปัจจุบันตั้งอยู่ริมคลองนางย่อน สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในระยะแรกๆ มีการทำไร่ทำนา ลำสัตว์ หาชองป่า เพื่อการยังชีพเป็นหลักในชุมชนยังมีการแบ่งปัน เชื้อเพื่อเผื่อแผ่กัน เมื่อได้ลงหลักปักฐานเป็นชุมชนมั่นคงแล้วก็ได้มีการสร้างวัดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2345 ชื่อ “วัดนางย่อน”⁵ มีเจ้าอาวาสรูปแรกชื่อพระรอด และต่อมาวัดนางย่อนได้กลายเป็นสถานที่เล่าเรียนเขียนอ่านของคนในชุมชน โดยมีพระเป็นผู้สอนเหมือนกับชุมชนอื่นๆ ของไทยในอดีต

ช่วงนี้ถือเป็นยุคแรกๆของชุมชนบ้านนางย่อน และจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงสิ่งที่ลุงประยงค์เล่า ที่มิจัยได้เชิญผู้อาวุโสของชุมชนหลายๆ คน มาเสวนาถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนนางย่อนตามที่ทีมงานได้ไปสัมภาษณ์หาข้อมูลมา แต่ละคนก็ยืนยันว่าตำนานดังกล่าวเป็นเรื่องจริงและยังชี้ให้เห็นถึงหลักฐานบางอย่างเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุน ก็คือที่ชุมชนนางย่อนจะมีงานประจำปีงานหนึ่งเรียกว่า งานไหว้ครู

³“ตำนานเล่าเรื่องเมืองคุระบุรี”

⁴ ต้นตระกูลของนามสกุล“รุ่งเรือง” ปัจจุบันในชุมชนนางย่อนมีคนนามสกุลนี้อยู่เป็นจำนวนไม่น้อย

⁵ -ประวัติวัดที่วราขามจักร - เล่ม 3 กองพุทธศาสนาสถาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

ซึ่งเป็นงานที่จัดขึ้นทุกปีเพื่อรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษที่คอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่ร่มเย็น ไม่
ทุกข์ร้อน ในบทสวดของงานไหว้ครูดังกล่าวจะกล่าวถึงหลวงชัยด้วย พร้อมกันนั้นยังมีเครื่องมือประกอบ
งานคือ ทับ หรือกลองหน้าเดียวที่คนลุ่มประยงค์บอกว่า เป็นหลักฐานที่ยังพิสูจน์ได้คือในคำกล่าวไหว้ครูที่
เอ่ยถึง หลวงชัย เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ เจ้าทาง ต่างๆ ซึ่งครูหมอนี้ชาวบ้านเรียกว่า “ลือไท” ซึ่งเป็นผู้ที่เรียก
ลึงค์ดีลึงค์ให้มารักษาผู้ป่วย

ทีมงานวิจัยพยายามจะขอให้ผู้อาวุโสทั้งบทยอดที่กล่าวถึงหลวงชัยให้ฟังแต่ได้รับการบอกเล่าว่า
บทสวดดังกล่าวไม่สามารถที่จะนำมาสวดทั่วไปได้ จะสวดได้ก็เฉพาะในงานไหว้ครูประจำปีเท่านั้น

นางย่อนยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู

ในระยะต่อมาเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชนนางย่อนแต่ยังไม่มากนัก กล่าวคือ นอก
จากมีการทำไม้ หาของป่าขาย การทำแร่ดีบุกแบบวิธีการพื้นบ้านที่เรียกว่า “เหมืองแล่น” ซึ่งเป็นวิธีการ
ทำแร่ในแหล่งแร่เปลือกดิน โดยชักน้ำมาล้างแร่ที่ถูกพังลงมาพร้อมกับดินลงสู่คูชักน้ำหรือ เหมืองนั่นเอง
ล้างเสร็จแล้วก็กู้เอาแร่ขึ้นจากเหมือง มูลดินทรายก็ไหลตามน้ำไปสู่ลำธารธรรมชาติ หรือการร่อนหาแร่
ในลำคลองของชาวบ้านแล้ว ยังเริ่มมีคนนอกพื้นที่เข้าไปสำรวจพบแหล่งแร่ดีบุก และนำวิธีการทำเหมือง
แบบใหม่เข้าไปใช้

คนนอกที่เข้าไปทำเหมืองด้วยวิธีการใหม่นี้คือ พระอร่าม นายเหมืองจากภูเก็ตได้เข้าไปเปิดทำ
แร่ที่เหมืองโชนซึ่งเป็นเหมืองขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนภูเขาสูงเมื่อ พ.ศ.2472 ถือได้ว่าเป็นการเริ่มหน้าใหม่
ของประวัติศาสตร์การทำเหมืองแร่ดีบุกของชุมชนพื้นที่แถบนี้ นอกจากเหมืองโชนแล้วยังมีเหมืองบาง
หลง เหมืองโพรงกำ เหมืองคลองทราย และเหมืองน้ำเต้า เป็นต้น เหมืองแร่ขนาดใหญ่เหล่านี้เองเป็น
ส่วนสำคัญที่ทำให้การติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนนางย่อนกับภายนอกคือ เมืองตะกั่วป่า เมืองภูเก็ต มี
ความคึกคักมากขึ้น คนรุ่นเก่าเล่ากันว่าเมื่อก่อนที่บ้านนางย่อนเจริญมาก มีโรงงานถลุงแร่ดีบุก และ
เป็นศูนย์กลางการค้าขายแร่และของป่า สัตว์ป่านานาชนิด โดยมีพ่อค้าจากเมืองภูเก็ตกลางและเมือง
ตะกั่วป่าเดินทางมารับซื้อ บางรายก็เข้าไปซื้อหาถึงที่ร่อนแร่ก็มี การคมนาคมก็ใช้เรือใบ เรือแจวเป็น
พาหนะ เพราะเมื่อก่อนนี้เรือขนาดใหญ่สามารถเข้าตามคลองนางย่อนมาได้ถึงวัดนางย่อนปัจจุบัน ส่วน
ทางบกก็เดินเท้ามีลูกหาบแบะหามสินค้าที่ซื้อหา บ้างก็ใช้ช้างเป็นพาหนะ⁶ สภาพทางเศรษฐกิจของชุม
ชนกลายเป็นระบบการค้าขายแลกเปลี่ยนมากขึ้น มีคนภายนอกโดยเฉพาะคนจีนเข้ามาในพื้นที่ทั้ง มา
เพื่อทำการค้า รับซื้อแร่ และรับจ้างเป็นกุลิโนเหมือง ในโรงงานถลุงแร่บ้าง

ในส่วนของการปกครอง เหตุการณ์สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงนี้คือ ได้มีการยก
ระดับพื้นที่บริเวณนี้ขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเกาะคอเขาเมื่อ พ.ศ.2481 มีขุนวัฒนกิจพิศาลเป็นหัวหน้ากิ่งคน

⁶ “ตำนานเล่าเรื่องเมืองกระบี่” น.42

แรก ที่ทำการกิ่งอำเภอตั้งอยู่ ณ ตำบลเกาะคอเขา (ปัจจุบันเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอดงตาล) ขณะเดียวกันในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้มีการสำรวจเพื่อทำถนนสายตะกั่วป่า-ระนองขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2492 และได้เริ่มดำเนินการบุกเบิกก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2497 ซึ่งในช่วงแรกแม้ว่าสภาพถนนยังไม่ดีนักแต่การคมนาคมติดต่อระหว่างบ้านนางย่อนกับภายนอกก็สะดวกขึ้นกว่าเดิมที่ใช้ทางเรือและการเดินทางในป่าเป็นหลัก ด้านการศึกษาก็ได้มีการย้ายโรงเรียนจากที่เรียนกันที่วัดนางย่อนมาสร้างโรงเรียนใหม่ขึ้นบริเวณปากซอยนางย่อนริมถนนสร้างใหม่ด้วย

โรงเลื่อยจักร ยุคผลาญทรัพยากร

ถนนเพชรเกษมสายระนอง-ตะกั่วป่าซึ่งเริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ.2497 จนกระทั่งลาดยางเสร็จในปี พ.ศ.2508 การเข้ามาของถนนสายนี้มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ให้กับชุมชนนางย่อน เพราะการรื้อถอนตลอดแนวที่ถนนผ่านนั้นทั้งหมดเป็นป่าดงดิบสภาพสมบูรณ์ เมื่อเกิดถนนป่าไม้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมากและ ประการที่สามที่สำคัญกว่าก็คือ ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ ที่ถูกทำลายลงอย่างมาก เนื่องจากได้มีการเปิดกิจการโรงเลื่อยจักรขึ้น มีการตัดไม้มาป้อนโรงเลื่อย ป่าถูกบุกรุกลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว คนรุ่นอายุ 40-50 ปีที่อยู่ที่นางย่อนเล่าตรงกันว่า เมื่อก่อนที่นางย่อนมีหมอนไม้(สถานที่สำหรับกองไม้ซุงที่ตัดมารอเข้าโรงเลื่อย) ขนาดใหญ่มากกว่า 5 แห่ง รถชนไม้ออกจากปามาที่หมอนไม้ส่งเสียงครืนๆให้คนนางย่อนได้ยินตลอดคืน พร้อมกันนั้นในส่วนของป่าชายเลนได้มีนายทุนเข้ามาขอสัมปทานจากราชการเปิดกิจการเตาเผาถ่านขึ้น โดยตัดไม้โกงกางในป่าชายเลนมาเป็นวัตถุดิบ กล่าวกันว่าถ่านไม้โกงกางนี้ส่วนใหญ่ส่งออกต่างประเทศโดยเฉพาะสิงคโปร์

ขณะเดียวกันถนนเพชรเกษมก็ทำให้เศรษฐกิจของนางย่อนรุ่งเรืองมาก ด้วยเหตุที่เกิดกิจการขึ้นหลายอย่างทั้งเตาถ่าน โรงเลื่อยจักร และเหมืองแร่ มีการนำสินค้าเข้ามาขายได้สะดวกขึ้น รวมไปถึงการที่ผู้คนจากภายนอกอพยพเข้ามาอยู่อาศัย มาทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยที่คนอพยพเข้ามาส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านจากจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสุราษฎร์ธานี แม้แต่ในปัจจุบันเองยังมีคำกล่าวกันในหมู่ชาวบ้านนางย่อนว่า คนที่เป็นคนท้องถิ่นของนางย่อนเองโดยแท้จริงมีไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์

และในยุคนี้เองรัฐบาลได้จัดสรรที่ดินทำกินให้กับประชาชนครอบครัวละ 30 ไร่ ทำให้มีการสร้างสวนยางพารา สวนผลไม้จำนวนมาก ผลที่เกิดตามมาก็คือ เกิดตลาดนัดขึ้นเพื่อจะให้ชาวบ้านนำสินค้าผลผลิตทางการเกษตรและการประมงมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน ต่อมาได้กลายเป็นตลาดสดในปัจจุบัน ในด้านการปกครองก็ได้มีการย้ายที่ว่าการกิ่งอำเภอเกาะคอเขาจากเดิมที่ตั้งอยู่ที่เกาะคอเขา มาตั้งที่หมู่ที่ 2 ตำบลคุระนิมิตนเพชรเกษม เมื่อ พ.ศ.2508 กระทั่ง พ.ศ.2511 ได้เปลี่ยนชื่อกิ่งอำเภอเกาะคอเขาเป็นกิ่งอำเภอคุระบุรี และยกฐานะเป็นอำเภอคุระบุรีเมื่อ พ.ศ.2518

⁷ “สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้” เล่ม 3. ฉบับปฐมฤกษ์.

สถานภาพปัจจุบันของชุมชนบ้านนางย่อน

ชุมชนบ้านนางย่อนหรืออำเภอคุระบุรีตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของจังหวัดพังงา ห่างจากตัวจังหวัด 125 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพฯ 730 กิโลเมตรมีพื้นที่ทั้งหมด 811.43 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลกำแพงนิง อำเภอสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันตก ติดกับทะเลอันดามัน

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอคุระบุรี แบ่งเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่ และส่วนที่เป็นเกาะ บนแผ่นดินใหญ่มี 3 ตำบลคือ ตำบลคุระ ตำบลบางวัน และตำบลแม่นางขาว สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าไม้และเป็นที่สูง พื้นที่ราบจะมีบ้างระหว่างหุบเขา ภูเขาที่สำคัญคือ เทือกเขานมสาวกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดพังงาและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสายเช่น คลองนางย่อน คลองบางซอย คลองบ้านเตรียม เป็นต้น ลักษณะพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตกจดทะเลอันดามัน พื้นที่ชายฝั่งเป็นป่าชายเลนยาวตลอดแนวชายฝั่ง ส่วนพื้นที่ที่เป็นเกาะมีจำนวน 14 เกาะ ทั้งหมดขึ้นอยู่กับตำบลเกาะพระทอง เกาะใหญ่ ประกอบด้วย เกาะระ เกาะพระทอง หมู่เกาะสุรินทร์และหมู่เกาะสิมิลัน

สภาพภูมิอากาศมีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปีตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน

ด้านการคมนาคมมีถนนเพชรเกษมผ่าน มีจุดจอดรถของ บ.ข.ส. มีรถผ่านหลายสายเช่น รถสายภูเก็ต-กรุงเทพฯ, สายพังงา-กรุงเทพฯ, สายระนอง-ภูเก็ต, สายระนอง-กระบี่ และรถประจำทางสายคุระบุรี-พังงา สถานที่ราชการมีที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ โรงพยาบาลชุมชนตั้งอยู่ติดถนนเพชรเกษม ธนาคารพาณิชย์มี 3 แห่งคือ ธนาคารกรุงไทย, ธนาคารออมสิน และ ธกส.

ปัจจุบันถือว่าเป็นยุคที่ชุมชนนางย่อนเจริญขึ้นมากทางด้านเศรษฐกิจ สาธารณูปโภคพื้นฐานทั้งถนน, ไฟฟ้า, โทรศัพท์, โรงพยาบาล, เขื่อนเก็บน้ำเพื่อการเกษตร, ฯ เกิดขึ้นอย่างมากมายรองรับกับธุรกิจต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเพียงพอ ทั้งบ้านจัดสรร ธุรกิจบริการ ร้านอาหาร ด้านอุตสาหกรรมประมง ก็ได้มีการสร้างท่าเทียบเรือ(องค์การสะพานปลา) ด้านการเกษตรก็มีการพัฒนาจากสวนผสมเป็นสวนเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่มากขึ้น มีการใช้สารเคมี ปุ๋ย เข้ามาช่วยด้านการผลิต และธุรกิจด้านการท่องเที่ยวก็เกิดบังกะโล รีสอร์ทขึ้นในพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านเองต่างก็ดิ้นรนชวนขายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับตนเองและครอบครัว นำมาซึ่งการแข่งขันด้านธุรกิจกันอย่างมาก ประเภทมือใครยาวสาวได้สาวเอา

ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติทั้ง ป่าไม้ ป่าชายเลน สัตว์ป่าถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงมีการบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อจับจองกันมากขึ้นทั้งจากชาวบ้านเองและจากนายทุน ในส่วนของป่าที่ยังมีความสมบูรณ์อยู่รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชุมชนบ้านนางย่อนเป็นอีกจุดหนึ่งที่มีความโดดเด่น น่าสนใจ เพราะอาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนตลอดแนวคลองฝั่งคลองนางย่อน ทำเกษตรกรรมเกือบทั้งหมด ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรมก็คือ สภาพดินในพื้นที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อย่างสูง ประกอบกับการที่สภาพภูมิอากาศที่มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี (ฝนตกปีละ 8 เดือน) ทำให้ผลผลิตของชุมชนมีออกมาอย่างหลากหลายตลอดทั้งปี ผลผลิตที่สำคัญคือ ยางพารา ผลไม้เช่น มังคุด ทุเรียน ลองกอง ลางสาด เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีพืชผักพื้นบ้าน พืชสมุนไพร ที่ปลูกผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนกับพื้นที่ รวมไปถึง แะระโม ซึ่งเป็นพืชที่ขึ้นชื่อจัดได้ว่าเป็นของดีของนางย่อน ส่งไปขายให้ผู้บริโภคยังอำเภอและจังหวัดอื่นๆ นำรายได้สู่ชาวบ้านนางย่อนเป็นจำนวนมากต่อปี โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่าผลผลิตด้านเกษตรกรรมของชาวชุมชนนางย่อนมีหมุนเวียนกันออกมาสู่ตลาดผู้บริโภคตลอดทั้งปี

ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ของดีที่รอการค้นพบของ “นางย่อน”

นางย่อนหรือกระบือมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไปทั้งคนไทยและต่างประเทศแล้วก็คือ หมู่เกาะสุรินทร์และหมู่เกาะสิมิลัน ซึ่งเป็นหมู่เกาะที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอกระบือ แต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่นอกจากนั้นกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีใครทราบว่า นางย่อนมีทรัพยากรที่เป็นจุดเด่น และมีศักยภาพพอที่จะพัฒนาเป็นฐานเพื่อการท่องเที่ยวได้อีกทั้งในแง่ของ ฐานทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต และฐานทรัพยากรด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เหตุผลประการหนึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า ทั้งหมู่เกาะสุรินทร์และสิมิลันเป็นจุดเด่นที่ดึงดูดให้บริษัทผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติมุ่งที่จะขายให้นักท่องเที่ยว โดยที่มิได้ให้ความสนใจที่จะแสวงหาหรือพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงด้วยแต่อย่างใด

ทีมวิจัยฯ จึงได้ทำการศึกษาและสำรวจ แหล่งอื่นๆ ในท้องถิ่นที่คิดว่ามีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปได้เพื่อที่จะเสนอเป็นทางเลือกด้านการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ให้กับท้องถิ่น แม้ว่าความสามารถจะจำกัดแต่ปัจจัยผลักดันอยู่เบื้องหลังก็คือความเป็นคนท้องถิ่นที่ตั้งใจและต้องการจะสร้างสรรค์อะไรให้กับบ้านตัวเองบ้าง สิ่งที่ทีมวิจัยฯ ค้นพบมีดังต่อไปนี้

ฐานทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต

สถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชุมชนคือ “วัดนางย่อน” ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยมีการบุกร้างถางพงเข้ามาตั้งถิ่นฐานสร้างชุมชนที่นี่ โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุไว้ชัดเจนว่า วัดนางย่อนสร้างขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2345 ที่บริเวณริมคลองนางย่อน เพื่อใช้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชนทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา รวมไปถึงใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนเขียนอ่านให้ความรู้กับคนในชุมชน

ในวัดยังมีปูชนียวัตถุเก่าแก่เป็นของสำคัญอยู่คู่วัดและเป็นที่ยึดถือของชาวบ้านทั่วไปอีกคือ พระพุทธรูปแบบพุทธมหายาน สมัยศรีวิชัย ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสลักหินหนึ่งองค์ และพระพุทธรูปทอง

ลัมพุทส์มีอยู่ทองขนาดพระเพลากว้าง 9 นิ้ว อีกหนึ่งองค์ นอกจากนั้นยังพบซากเครื่องปั้นดินเผา จำพวกถ้วยชาม ลูกปัดหินสีต่าง ๆ นานา ชนิด และกำไลสำริด (พบที่บ้านทุ่งรัก ม.8 และบ้านนางย่อน ม.3 ต.คุระ) ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับที่พบในอำเภอไชยยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สันนิษฐานว่าเป็นโบราณวัตถุ ลัมยศรีวิชัย ซึ่งถ้าหากมีการศึกษาและจัดระบบในเรื่องของโบราณวัตถุและสถานที่ที่พบของเหล่านี้ให้ดี แล้วก็นับเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

“เหมืองโซน” ซึ่งเป็นตำนานและประวัติศาสตร์ อีกหน้าหนึ่งของชุมชนนางย่อนในยุคที่การทำเหมืองแร่ ดีบุกรุ่งเรือง เหมืองโซนเป็นเหมืองแร่ดีบุกขนาดใหญ่ตั้ง อยู่บนเทือกเขาที่สูงชัน(เขาพระหมี่)ความน่าสนใจของ เหมืองโซนนอกจากเรื่องความพยายามของคนเมื่อก่อน แล้ว ยังมีเรื่องเล่าประกอบที่น่าสนใจด้วยเช่น ว่ากันว่า คนที่ไปพบแหล่งแร่บนเหมืองโซนเป็นนายพรานป่าที่ขึ้นไปตามแรดเมื่อไปพบแหล่งแร่แล้วจึงลงมาเล่าให้เพื่อน ฟังจนได้ยินไปถึงหูของนักสำรวจแร่ หรือเรื่องของชื่อ สถานที่ต่างๆ ระหว่างทางขึ้นสู่เหมืองโซนซึ่งเป็นชื่อที่คน

ท้องถิ่นตั้งขึ้นอันแสดงถึงความยากลำบากในการขึ้นสู่เหมืองเป็นอย่างมาก เป็นต้น

ลุงจ้อง (นายบุญจ้อง หลีสกุล) ซึ่งทำงานเป็นคนงานบนเหมืองโซนตั้งแต่ยุคบุกเบิกเล่าตำนาน เหมืองโซนให้ฟังว่า หลังจากที่พระอร่ามได้มาสำรวจจนค้นพบแร่ ณ บริเวณที่ตั้งเหมืองโซนแล้ว จึงได้ มาบุกเบิกสร้างเหมืองโดยจ้างคนจีนมาเป็นผู้จัดการ คนงานส่วนใหญ่ในยุคแรกๆ ก็เป็นคนจีนด้วย ด้าน วิธีการทำเหมืองนั้น ครั้งแรกใช้วิธีการนำบันไดไม้ไปพิงกับหน้าผาหินที่มีแร่แล้วใช้ไฟเผาปล่อยทิ้งไว้หนึ่ง คืน พอรุ่งเช้าใช้น้ำสาดจะทำให้หินผุแตกออกมา เสริจแล้วนำเศษหินเหล่านี้ไปเข้ารางร่อนแร่ได้เป็นแร่ ดีบุกออกมา วิธีการนี้ใช้อยู่ประมาณ 3-4 ปี ต่อมาพระอร่ามได้เดินทางไปดูการทำเหมืองทองที่จังหวัด นราธิวาส ซึ่งใช้วิธีการระเบิดหน้าผาแล้วนำหินไปเข้าเครื่องบดไม้หิน แล้วจึงนำไปเข้ารางร่อนแร่ พระ อร่ามจึงคิดนำวิธีการมาใช้ที่เหมืองโซนบ้าง โดยสั่งเครื่องบดไม้หินมาจากปีนัง แต่เนื่องจากทางขึ้น เหมืองโซนทุรกันดารและลำบากมาก กว่าจะนำเครื่องบดไม้หินขึ้นไปได้ต้องใช้เวลานานถึง 3 ปี

ต่อมาเมื่อพระอร่ามเสียชีวิตลง ลูกชายคนที่สองของท่านชื่อ กวนฮก ซึ่งเรียนจบวิชาการทำ เหมืองแร่จากประเทศอังกฤษ ก็มารับช่วงดำเนินการต่อ แต่ระยะหนึ่งก็ต้องปิดเหมืองลงเนื่องจากรายได้ ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย และในที่สุดได้ขายเหมืองโซนให้กับคนอื่น จนกระทั่งสุดท้ายเหมืองโซนตกไปเป็นของ บริษัทเหมืองแร่บุรพา ในปี พ.ศ.2506 บริษัทเหมืองแร่บุรพานี้มีผู้ถือหุ้นหลักคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, จอมพลถนอม กิตติขจร, จอมพลประภาส จารุเสถียร และพลเอกละม้าย อุทยานนท์ บริษัทได้ว่าจ้าง ให้ศาสตราจารย์เป่า ข้าอุไร หัวหน้าแผนกวิชาเหมืองแร่ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย เป็นผู้จัดการดำเนินการทำเหมืองต่อ แต่ก็เปิดดำเนินการได้เพียงประมาณ 3 ปี ผู้ถือหุ้นของบริษัทได้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น ศาสตราจารย์เป่า จึงได้ขอลาออกเป็นเหตุให้เหมืองโชนต้องปิดลง ในที่สุด

สิ่งที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบันบนเหมืองโชนนอกจากซากอุปกรณ์ เครื่องจักรกลการทำเหมืองแล้ว ยังมีเส้นทางรถขนส่งแร่จากเหมืองบนเขาขึ้นมาพื้นล่าง ซึ่งยังคงเหลือร่องรอยให้เห็นบริเวณคลองนางย่อน มีลักษณะเป็นเสาตอม่อสะพานข้ามคลองที่สร้างขึ้นจากหินตั้งอยู่กลางคลองนางย่อน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “สะพานพระอร่าม” เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้านทั่วไปด้วย รวมทั้งทางเก่าที่เป็นทางที่บุกเบิกเพื่อนำเครื่องจักรขนาดใหญ่ขึ้นไปสู่เหมือง ซึ่งแม้ว่าจะรกรงปกคลุมไปด้วยต้นไม้หมดแล้วยังคงพอจะเห็นเค้ารางอยู่ โดยสรุปแล้วทีมวิจัยเห็นว่าเหมืองโชนเป็นจุดน่าสนใจและมีเสน่ห์ในตัวของมันเอง พอที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวของบ้านนางย่อนได้อีกแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะความน่าสนใจในเรื่องของความพยายาม และวิธีการของคนงานที่ใช้แรงงานคนเป็นหลักในการเคลื่อนย้ายเครื่องจักรขนาดใหญ่ขึ้นไปบนเหมืองโชนจนสำเร็จ

๑. ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชุมชนบ้านนางย่อน เพราะสภาพที่ตั้งของชุมชนอยู่ในทำเลทางภูมิศาสตร์ที่โดดเด่นอย่างมาก กล่าวคือ ทิศตะวันตกหรือหน้าบ้านหันออกสู่ทะเลอันดามัน หลังบ้านหรือทิศตะวันออกเป็นแนวเทือกเขานมสวที่ยังมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ โดยมียอดเขาที่สูงที่สุดคือ “เขาพระหมิ” ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเลถึง 1,138 เมตร ตั้งตระหง่านเห็นเด่นชัดตั้งแต่ระยะไกล ระหว่างหน้าบ้านกับหลังบ้านของชุมชนเชื่อมต่อกันด้วย “คลองนางย่อน” ที่ไหลจากเทือกเขาหลังบ้านลงสู่ทะเลหน้าบ้านเป็นระยะทางยาวกว่า 22 กิโลเมตร ซึ่งคลองนางย่อนนั้นนอกจากจะทำหน้าที่เป็นเส้นทางน้ำที่หล่อเลี้ยงชุมชนนางย่อนทั้งสองฝั่งคลองตลอดทั้งปีโดยไม่เคยเหือดแห้งแล้ว ยังเป็นสายน้ำที่มีความสวยงามตามธรรมชาติอันจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ กล่าวคือ

ช่วงปากคลอง ถ้านับจากที่คลองนางย่อนไหลผ่านถนนเพชรเกษมเป็นจุดเริ่มต้น ล่องเรือลงไประยะทางประมาณ 3 กิโลเมตรจะออกสู่ปากอ่าวคลองนางย่อน สองฟากฝั่งคลองเป็นป่าไม้ธรรมชาติ ตั้งแต่ปากบ่ไปจนถึงป่าชายเลนปากคลองที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่ ยังมีสัตว์ที่สามารถพบเห็นได้เช่น ลิงแสม นกกาน้ำ และที่สำคัญ ปากอ่าวคลองนางย่อนที่คนพื้นที่เรียกว่า “ดอนหอย” เป็นแหล่งอาศัยของหอยชักตีน หอยหวาน หอยลาย ที่ชาวบ้านนิยมนำไปทำอาหารนับเป็นอาหารอาหารประจำถิ่นที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง

^๑ เป็นชื่อเรียกของคนในท้องถิ่น เรียกชื่อตามพระอร่ามเจ้าของเหมืองโชนที่เป็นผู้สร้างสะพานเพื่อเป็นเส้นทางลำเลียงแร่คิบุจากเหมืองโชนลงมา

ช่วงที่สอง นับตั้งแต่ถนนเพชรเกษมทวน
น้ำขึ้นไปทางด้านฝั่งซ้ายของคลองตาม
ถนนลาดยางของกรมชลประทานประมาณ 2.5
กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายมือเป็นถนนลูกรัง
ภายในหมู่บ้านไปอีกระยะทางประมาณ 7
กิโลเมตรสามารถเดินทางได้สะดวกทั้ง
รถจักรยานยนต์และรถยนต์ สองฝากทางจะเป็น
สวนยางพาราและสวนผลไม้มานานานิด ถนนนี้ไป
สิ้นสุดที่อ่างเก็บน้ำบ้านบางซอย ซึ่งเป็นอ่างเก็บ

ขนาคเล็กเก็บกักน้ำได้ประมาณล้านลูกบาศก์เมตรเป็นแหล่งน้ำสำหรับให้ชาวบ้านใช้อุปโภคบริโภคและ

ทำสวนได้เกือบตลอดทั้งปี
จากอ่างเก็บน้ำขึ้นไปโดยใช้เส้นทางเดินเท้าอีกประมาณ 1
ชั่วโมงตามเส้นทางเล็กสองข้างทางเป็นป่าที่บึกก็จะมี น้ำตก
บางซอย ซึ่งเป็นน้ำตกชั้นเล็กๆ ขึ้นไปหลายชั้นก่อนที่จะถึง
ตัวน้ำตกจริง น้ำตกบางซอยมีขนาดไม่ใหญ่นัก แต่มีความ
โดดเด่นเนื่องจากมีความสูงถึงประมาณ 70-80 เมตร ในฤดู
ฝนจะสวยงามมาก น้ำตกบางซอยนี้สามารถขึ้นไปเที่ยวชมได้
ตลอดทั้งปี ความน่าสนใจของอ่างเก็บน้ำและน้ำตกบางซอย
นั้นนอกจากความสวยงามแล้วยังมีเรื่องของชาวบ้านในชุมชน
ที่ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทำ
กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของน้ำตกบางซอยอีกด้วย

ถ้าทางฝั่งขวาของคลองตามถนน รพช.
ถนนจะเรียบคลองไปผ่านหน้าวัดนางย่อน ผ่าน
บริเวณที่พบลูกบิดโบราณ และตัดคลองนางย่อน
เป็นบางช่วง สองข้างทางเป็นหมู่บ้าน สวน
ยางพารา สวนผลไม้สลับกันไปจนถึงกิโลเมตร
ที่ 10 โดยประมาณ ก็จะบรรจบกับถนนของกรม
ชลประทาน ณ จุดที่เรียกว่า “วังยาว” ซึ่งเป็นวังน้ำ
ในคลองนางย่อนที่เป็นสถานที่พักผ่อนของ

